

Historie plemene irský setr

Anglické pojmenování SETTER pochází z někdejšího názvu rodiny španělů, považovaných za předchůdce všech ohařů, kteří byli děleni na sedavé či sedící settingšpaněly na rozdíl od nevystavujících skákajících springeršpanělů, předchůdců dnešních springeršpanělů, kokršpanělů a mnoha dalších.

Od této charakteristické, u setrů často vídané vlastnosti - při navěštění zvěře před ní usednout nebo dokonce ulehnout, je ze slova "setting" nebo "to set" odvozeno dnešní pojmenování všech tří dlouhosrstých ohařů - "setting dogs", zkráceně "setter" česky setr. První zmínky o loveckých psech, zvaných setr, přinesl roku 1570 doktor J. Caius ve svém slavném díle De Canibus Britannicis.

Dle anglických kynologických historiků vznik irský setr pravděpodobně křížením červeno-bílého anglického setra, zlatého retrívra a mahagonově červeného vlkodava. Jiní naopak vylučují vliv anglického setra a tím i setting-španěla vůbec. Pravdou však zůstává, že Irčan se na rozdíl od obou dalších - anglického a skotského, podobá nynějším španělům nejméně. Další domněnkou je, že Irčan získal svou červeně mahagonovou barvu přikřížením irského vodního španěla. Je-li tomu opravdu tak, pak od něho pravděpodobně získal pouze vloh pro jednobarevnost a nikoli červenou barvu, protože irský vodní španěl není vůbec červený, ale čokoládově hnědý s šedavým nádechem. Nevylučuje se ani možnost, že irský setr získal svou barvu od velšspringeršpaněla nebo bretoňského španěla. Tuto myšlenku podporuje i skutečnost, že jeden ze spolutvůrců irského setra Lord de Freyne pocházel z Francie a do Irska si s sebou přivezl i bretoňské španěly. Údajně byl k Irčanovi přikřížen postupem času i dlouhosrstý chrt, od něhož získal vysokonohost, suchost a celkovou plochost (hlavně hrudníku), spolu s charakteristickým klusem a cvalem a sklonem ke štvání zvěře. V žilách Irčanů koluje prý i něco z krve bulteriérů, kdo ví.

Původní název irského setra zněl "Modder Rhu", což v překladu znamená "červený pes". První zmínka je o něm v irském časopise Veteran Sportsman již v roce 1803. První chovatelskou stanicí byla "French Park" Lorda De Freyna, ve které již od roku 1793 vedl plemennou knihu Artur French. Je tedy vidět, že Irčan byl pro svou nebývalou ušlechtilost a eleganci, ale i pro své vynikající lovecké schopnosti, držen u významných osobností tehdejší doby.

V Irsku byl chov spíše zaměřen na pracovní využití červeného setra, zatímco v Anglii, Kanadě, Americe a dalších zemích díky své nápadné kráse a lehké ovladatelnosti získal mnoho obdivovatelů a stal se převážně výstavním a společenským psem. Tehdejší Irčani byli v Irsku převážně bílo-červení, cílevědomým výběrem a spojováním jednobarevných jedinců byl postupně vyšlechtěn a typově ustálen Irčan červený, maximálně s bílým plamínkem na čele, hrudi nebo prstech.

Ve druhé polovině 19. století nastal velký rozmach chovu tohoto elegána a vznikalo tak mnoho vynikajících chovů. Z takového - Cecila Moora v hrabství Tyrone - se roku 1866 narodil legendární celočervený pes s bílým plamínkem na čele, mnohonásobný šampión a otec mnoha vynikajících potomků Palmerston. Tento pes se zasloužil o ustálení typu Irčana a byl až do svých 14 let maximálně využíván v chovu, kde zanechal špičkové jedince a tak napomohl rozvoji plemen. Dnes prakticky neexistují žádní "lepší" Irčani, kteří by neměli ve svém původu šampióna Palmersona.

V ČR se irští setři začali objevovat koncem 19. století hlavně na dvorech šlechty a byli používáni především při lovu pernaté zvěře. Zvláště se osvědčili při lovu kachen. Byli v té době zastoupeni méně než gordonsetr, který nesměl chybět v žádné lesovně. V letech 1922 až 1931 bylo do plemenné knihy zasáno celkem 58 anglických setrů, 181 gordonů a pouze 49 irských setrů.

Za první republiky působilo u nás nespočet chovatelských stanic, ze kterých vzešla řada pracovně vynikajících jedinců. Byl zde dostatek chovných psů, přesto byla využívána zahraniční krytí a importováni jedinci ze zahraničí, mj. i z Anglie.

Přes malou početnost se Irčani prosadili i po pracovní stránce. V roce 1937 absolvoval Boy z Modré hory v druhé ceně Memoriál Karla Podhajského (mistrovství republiky ve všestranné práci ohaře) jako první anglický ohař. Tento rok je možno označit za kulminační bod rozšíření irských setrů u nás. O tom svědčí nejen počty zápisů do plemenné knihy, ale zejména počty psů, kteří absolvovali lovecké zkoušky.

V poválečném období byli u nás Irčani početně málo zastoupeni. V roce 1957 působilo v chovu je 13 krycích psů a 27 chovných fen z dnešního pohledu nevalné kvality. Postupně si irský setr začal získávat nové příznivce a chovná základna dosáhla na přelomu 70. let nebývalé výše - 40 chovných psů a 400 chovných fen. Tehdy přišli Irčani do módy a to se všemi méně příznivými důsledky, které takováto módnost přináší.

V roce 1998 působilo v chovu kolem třiceti chovných psů a asi stovka chovných fen. Bylo zapsáno 50 vrhů Irčanů. V roce 2000 už to bylo pouhých 18 vrhů se 115 štěňaty, v roce 2001 21 vrhů a 136 štěňat.

Stav chovné základny červených irských setrů se 1. lednu 2003 skládá z 53 chovných psů, včetně starších ročníků, a z 62 chovných fen reprodukčního věku, tj. do stáří 8 let včetně. Bylo vystaveno 47 doporučení ke krytí, jehož se zúčastnilo 14 českých a 3 zahraniční chovní psi. Narodilo se z 27 krytí celkem 23 vrhy, které čítaly celkem 141 štěňat, z toho 82 psíků a 59 fenek.

Vlivem cílevědomé šlechtitelské práce chovatelů a díky několika kvalitním importovaným psům a zahraničním krytím se podařilo přeměnit původní Irčany menšího vzrůstu s rezavou srstí a těžkými hlavami na moderní typ irského setra větší kohoutkovou výšky, tmavší splývavou srstí a ušlechtilé modelovanou hlavou na pěkném delším krku. Naši Irčani obstojí v mezinárodní konkurenci, dosvědčují to i úspěchy na zahraničních výstavách.

Standard irského setra hovoří o přátelském, mírném, spolehlivém, přítulném a ovladatelném psu bez jakýchkoli projevů agresivity. Zároveň je to výborný lovecký pes, který je ceněn zejména pro výjimečný nos, temperament, vytrvalost a ochotu k práci. Ovšem tento pes má vysoké nároky na pohyb a je také náročnější na výcvik z hlediska myslivosti. Proto není mezi mysliveckými psy tak početně zastoupen.

Jeho společenská povaha z něj činí příjemného člena rodiny, bývá pravdou, že kdo si pořídí irského setra, zpravidla zůstává tomuto plemeni věrný.